

Ábyrgdarstöða í álvarsmálum er ekki það sama sum

Kritikkur ella grenj

men neyðugt fyri skynsama menning — ikki minst innan skúlagátt — skrivar lærarskúlanæmingur í grein til Sosialin.

„Tú kanst ikki læra børn at elska náttúruna — uttan samstundis at vísa á dálkingarvandan, sum vit øll eiga part í og tí eisini mugu gera nakað við.“

Hetta er ikki grenj, men ábyrgdarstöða í álvarsmáli — m.a. hetta skulu børn okkara læra.

Aftaná sendingina „Bros“ í sjónvarpinum herfyri, havi eg hug at koma við nøkrum viðmerkingum — ikki til sangin og tónleikin, men til nakað av tí sum Jógvan á Lakjuni kom fram við, í samband við undirvísing og uppaling — tí eg haldi tað vera av týðningi, og ein liður í tí tjaki sum fer fram í dag um skúla og undirvísing/uppaling sum heild.

Jógvan á Lakjuni helt tað vera umráðandi at vit í skúlanum legdu stóran dent á at læra næmingarnar ikki at vera kritiskar, men læra tey nøgdsemi, sum hann tók til — atværliga við tað tey hava, tað samfelagið tey liva í, tí: (citat) „vit hava tað so gott í Føroyum, vit hava onki í grenja um.“

Í fólkskúlaganginum stendur, at uppgáva skúlans er at uppala næmingarnar til sjálvstøðugar borgarar, við ábyrgd og

ávirkan í einum demokratiskum samfelag. Fyri at hava ábyrgd, og fyri at hava ávirkan tá avgerðir verða tiknar, krevst eitt innlit — innlit í hvussu samfelagið er uppbyggt og virkar, hvussu avgerðir verða tiknar og hvørja ávirkan tað hevur, o.s.fr. Fært tú eitt innlit í hvussu eitt samfelag virkar, ella innlit í ymisk viðurskifti rundan um teg, fært tú samstundis at ivast og seta spurningar: er hetta nú besti máttin, kundi hetta verið øðrvisi — stutt sagt, tú verður kritiskur, góðtekur ikki alt, verður kanska ónøgdur við tina stöðu ella stöðuna hjá øðrum — og fært hug at broyta, finna aðrar møguleikar, ganga aðrar leiðir, vilt vera við í avgerðum og hava ávirkan á ymisk viðurskifti.

Og er nakað skeiðt í tí? Tvørturímóti, haldi eg — tað er skyldan hjá ein-

umhvørjum menniskja í einumhvørjum samfelag og sambandi við onnur menniskju. Og lærir tú sjálvur at vera kritiskur, góðtekur tú eisini at onnur eru kritisk og kanska ikki samd við tær — og her er tað orðaskifti, tað opna tjakið kemur fram, har ein og hvør kann koma fram við síni hugsan — har viðurskifti verða lýst frá so nógvum sjónarmiðum sum gjørligt, aðrenn avgerðir verða tiknar.

Hetta er eftir minum tykki eitt demokratiskt samfelag — um tað er at finna nakrastaðni er ein annar spurningur, sum ikki ger tað minni umráðandi at fólk eru kritisk. Og skulu vit uppala og útbúgva menniskju til at liva í einum slíkum samfelag, er einasta rætta leiðin ein opin, fleirtáttad undirvísing, sum ger næmingarnar kritiskar — tí kritikkur kann so sanni-

liga eisini vera positivur og uppbyggjandi!

Jógvan á Lakjuni nevndi eisini í samrøðuni at hann vildi vísa og minna á tað vakra og góða í livinum. Og tað er púra rætt — men fyri at kenna og verja tað góða, mást tú eisini kenna tað ónda. Annars verður tað vakra og góða einans nakað veruleikafjart, sum tú kanst flýggja til og njóta tá tú finnur tað fyrri gott.

Tú kanst ikki læra børn at elska náttúruna — uttan samstundis at vísa á dálkingarvandan, sum vit øll eiga part í, og tí eisini mugu gera nakað við — skal nøkur náttúra vera til.

Tú kanst ikki tosa um rættvísni — uttan samstundis at vísa á tað órættvísni, sum er allastaðni, bæði her og rundan um okkum.

Er tað „grenj“, tá fólk mótmæla kjarnorkuverk-

um, nú aftaná at vanlukkan í Ternobyl hevur víst okkum á vandarnar við hesum verkum? — Eg vil kalla tað ábyrgdar-kensla, fyri hesum og komandi ættarliðum.

Er tað „grenj“, tá fólk mótmæla tilvildarlaga ætlaðum brennistøðum, tí tey óttast dálkingarvandan? — Eg haldi tað vera skyldu okkara, at gera myndugleikarnar varugar við, at øll eru ikki samd við teimum.

Tað er stórir munur á grenji og kritikki — tað fyrri kann hvørki brukast til eitt ella annað (tíverri er nógv til av hesum) — meðan tað seinna er ein sjálvsagdur partur av einum virknum lívi.

At enda vil eg vísa til tað sum søgumaðurin Ebbe Kühle sigur um søguundirvísing — og sum eg haldi eigur at vera havt í huga í øllum undirvísing- og uppalingarsamanhang:

— „at menneskene ikke bare er »ofre for vilkår-

ene« — ikke bare passive deltagere eller tilskuere — selv om det måske umiddelbart kan føles sådan, men tværtimod at menneskene hele tiden er med til at udforme vilkårene, i tilsigtet eller utilsigtet retning — gennem den måde, hvorpå vi lever, arbejder, forholder os til naturen, til vore medmennesker, til omgivelserne, og gennem den måde, hvorpå vi opfatter og søger mening til tilværelsen. Og vi er altså ikke kun med til at påvirke udviklingen, når vi er aktive, når vi protesterer eller bakker op, men også når vi passivt accepterer eller helt opgiver.“

Den måde vi forholder os til de givne vilkår på, er med til at forme vilkårene — dog almindeligvis ikke særlig synligt i sig selv, men synligt på samme måde som dråberne i en flod eller et vandfald er synlige!“

(citater úr bókini „Vilkår og mennesker“, Ebbe Kühle).

Morgunlestrar

23. til 28. júní 86

Mánadagur	Hósdagur
nr. 32 »Á knæ fyrí Gud« í Jesu navn«	nr. 348 »Nú skínur sólín bjarta«
nr. 35 »Drottur mín, Kriste«	nr. 416 »Leið, milda ljós«
Týsdagur	Fríggjadagur
nr. 341 »Sjá, nú stígur sólín«	nr. 49 »»Vakna!« Róp- ar vaktar- maður«
nr. 36 »Mitt ljós í myrkri, Jesus Kriste«	nr. 230 »Kúra og klagar«
Mikudagur	Leygardagur
nr. 147 »Jesu halga boð í minni«	nr. 208 »Gud, tí tín akur má signa og verja«
nr. 247 »Algóði Gud mín faðir er«	nr. 414 »So tak tá minar hendur«

Hans Jacob Sigvartsen, Argir, lesur